

Uşun Koca Oğlu Seğrek Destanı

– Yusuf Akgül · 10 Ocak 2010

KORKUT ATA DESTANLARI: 6

Uşun Koca Oğlu SEĞREK DESTANI

Şiirleştiren:

Akhasanoğlu Yusuf AKGÜL

...Eğrek'in, Salur Kazan divanına vardığı;
Tersuzamış ile atışıp akına karar verdiği,
Alınca Kalesinde zindana girdiği...

Hânım hey... Oğuz'da bir beğ var idi
Herkes, ona "Uşun Koca" der idi...

Uşun Koca, iki oğlan babası
İkisi de birbirinin en hası.
Büyüğü "Eğrek"ti, küçüğü "Seğrek"
Eğrek bir alp erdi, yiğit idi pek..."

Eğrek'in ne zaman canı istese
Gider görür idi Hân'ı istese...

Kapı baca yoktu dîvânda ona,
Yoktu çekinmesi beylerden yana.
Görgüsüz değildi; gururlu, atak;
Bileği sert, yüreği pek, yüzü ak...

Meğer hânım! Bir gün geldi oturdu,
Mecliste beğleri sildi oturdu...

Tersleyip de oturunca beğleri,
"Terzusamış" derler bir koçak çeri;

Karşı durdu Uşun oğlu Eğrek'e,
Karşılıklı atıştılar tek teke...

Tersuzamış dedi:" İyi dinle sen!
Benim bu sözümü iyi anla sen...

Kazan divanında oturan kişi,
Kazanmıştır hakkı ile bu işi.
Bre! Kan mı döktün, baş mı ayırdın?
Kazanıp da aç açık mı doyurdun?"

Eğrek dedi: "Sanki korkan da er mi?
Kan dökmek, baş kesmek sanki hüner mi?"

Terzusamış dedi: "Korkmayan erdir!
Kan dökmek, baş kesmek elbet hünerdir.
Cenk etmek, erliğin özge töresi
Gelmelidir her kişinin sırası..."

2-

Bu sözler Eğrek'e değdi derinden
Hışımla doğrulup kalktı yerinden.

Yara almış idi çünkü erliği
Bir cenkle kurtulur sanki erliği,..
Varıp Kazan Beğ'den akın diledi
Kazan Beğ, akını yakın diledi...

"Kutlu olsun" diye buyruk verildi
Hedef üzre katı bir yay gerildi...

Üç yüz düz mızraklı bahadır kişi
Ünü üzre kalktı yoldaşı, eşi;
Şahlandı atları tepeye, düze
Şürüğün Ucu'ndan Gökçe Denize..

Alınca Kalesi... Yolun üstünde,
Uğradı yolları bir nice günde...

Kara Tekür, orda kuru yapmıştı
Türlü hayvanların yeri yapmıştı.
Geyik, ceylân, tavuk, yenilir hayvan
Görünce onları dayanır mı can?

Aslında tuzaktı yolu eğriye
Oğuz yiğitleri düşünler diye!

Eğrek ile üçyüz atlı, gördüler
Eğleşerek kapısını kırdılar.
Eğerini çıkardılar atların
Eseri kalmadı hiç pusatların...

Yiyip içerlerken geyikten, kazdan
Kâfirin çaşıtı gördü birazdan...

Koşup haber verdi Tekür'e, bunu;
Oğuz'un koruya kurulduğunu!
Kara dinli kâfir atlanıp vardı
Kan akıtmak için katlanıp vardı...

Katı yaylı üç yüz bahadır kişi
Altı yüz kâfire zor geldi işi...

Kaplandı ortalık al kızıl kana
Kapattılar Eğrek Beğ'i zindana.
Karlı karlı dağdan katlanıp aştı,
Kara haber, İç Oğuz'a ulaştı...

Bir yas koptu bu haberin ardından
Bütün Oğuz yandı Eğrek derdinden!

Ak evi önünde Uşun Koca'nın
Acı haber, kara kiri bacanın.
Kimi "oğul!" dedi yoldu başını
Kimi "ağam!" dedi döktü yaşını...

3-

...Küçük Seğrek'in er yaşına geldiği,
Ağabeyinin yaşadığını bildiği,
Onu kurtarmaya karar kıldığı...

"İyeğili, kaburgalı özüdür,
Tezce büyür " derler, atasözüdür...

Meğer hânım! Küçük Seğrek büyüdü
Ulu bahadırdı, yaman beğ idi...
Yolu bir gün bir şölene uğradı
Yeme içme oldu dillerde tadı...

Bir aralık dışarıya çıkmıştı
Kavga eden oğlanlara bakmıştı.

Öksüz idi biri, dişli idi pek
"Bre, ne oldunuz?" diyerek Seğrek,
İkisine birer tokat salladı
İkisinin ensesine yolladı...

Dili acı olur öksüz olanın
Der hepsini yüreğinden gelenin...

Öksüz dedi: "Eğer varsa hünerin,
Alınca Kalesi bilesin yerin!
Öksüze, yetime vurma burada
Ölmediyse ağan tutsak orada..."

Seğrek dedi: "Gardaşımın adı ne?.."
Öksüz dedi: "Eğrek! Haydi işine..."

Seğrek'in gözleri kanla dolmuştu
Karındaşsız dünya zindan olmuştu
"Göz ışığım ağam!" dedi ağladı,

"Yakar beni bu gam!" dedi ağladı.

Bir an önce kaçmak için bu yerden
İzin aldı şölendeki beğlerden.

Atlayarak kara kazlık atına
Sürüp vardı anasının katına;
Açmak için anasının dilini
Oyun edip, sıraladı halini...

4-

Seyrek söyler:

"Kadın anam! Ulu toya çağrıldım
Kazılık atıma bindim, doğruldum.

Karşı yatan Aladağ'ın eteği,
Yemenin, içmenin sanki otağı.
Ünlü beğler bir araya gelmişti
Dile destan bir ziyâfet olmuştu...

Yiyip içiyorduk tavuktan, kazdan
Dâveti bir haber sardı birazdan...

Ak atlı bir ulak geldi şölene,
Gelmesiyle sevinç doldu şölene.
Eğrek derler yahşı yaman bir çeri
Meğer tutsak imiş yıllardan beri...

Zamân olup kem tâlihli yırtılmış,
Kâfîrin elinden kaçıp kurtulmuş!..

Atlı ulak, bu haberi yayınca
Ünlü beğler kalktı bunu duyunca;
Büyük küçük gitti Eğrek'ten yana
Ben de gideyim mi ne dersin ana?.."

Anası söyler:

"Ağzın, dilin için öleyim oğul!
Güzel haber ile güleyim oğul!

Karşı yatan Karadağ'ım solmuştu,
Akıntılı görklü suyum ölmüştü;
Karadağ yüceldi bu haber ile
Kabardı çağladı su, haber ile...

Kaba ağaç dal budağım yeşerdi
Karnı yeşil yemiş bağım yeşerdi...

Kalın Oğuz beğleriyle var oğul!
Kanatlan da izlerini sür oğul!
Kara kazlık yel atna çabuk bin,
Karşı durup ulaşınca attan in.

Kavuştur elini, selâmını ver
Konuş ağız dilden kelâmını ver...

Kucağınla sıkı sıkı kap onu,
Kardaşındır, ellerinden öp onu.
Karadağ'ın en yükseği kardaş de...
Karındaş de, aksüttaş de, sırdaş de..."

5-

Seğrek söyler:

"Kadın anam! Senin ağzın kurusun...
Kadın anam! Senin dilin çürüsün...

Meğer benim bir kardaşım var imiş,
Olup da bilmemek ne de zor imiş;
Bunca sene sakladınız ağamı,

Benden ayrı beklediniz ağamı...

Kardaşımı kayırmam olur mu?
Yardıımıı duyurmasam olur mu?

Ağamı bulmadan nasıl yaşarım?
Çoluk çocuk güler, dile düşerim.
Vah edip dizime vursam yakışmaz
Gardaşsız Oğuz'da dursam yakışmaz...

Allah hakkı olmasaydı hay ana!
Neler neler eder idim ben sana...

Kara polat kılıcımı çekip de
Habersizce ak gövdene sokup da
Al kanını, kara yere dökeydim
Zalım ana diye ağıt yakaydım..."

Uşun Koca dedi: "Dinle hey oğul!
Kaçan yiğit, senin kardaşın değil...

Duyduğun o haber yanlış, bilesin
Kanlı akan gözyaşını silesin.
Karıcık ananı buzlatma oğul!
Kocalmış babanı sızlatma oğul!..."

Seğrek dedi: "Üç yüz yiğit av yapsa,
Kanlı geyik üzerine cenk kopsa...

Kardaşlı yiğitler kalkar olurlar
Kardaşsız olanlar garip kalırlar.
Kardaşsız birine gelse bir şamar
Kalkıp, dört yanını boşuna arar!

Kanlı yaşı kara gözde sel olur
Kardaşsız olana herkes el olur...

Dünya gözü ile görünceye dek
Ağamı bulup da erinceğe dek:

Haram bana bu yurt ile bu oba
Esen kalın hatun ana! beğ baba!.."

6-

Ana, baba: "Oğul, gitme!" dediler
"Bize böyle zulüm etme!" dediler...

Yine de Seğrek'in sürdü inadı
Gitmek üzre ayağını dayadı.
Dedi: "Ayırmayın beni yolumdan,
Ayıramaz başka bir şey ölümden.

Kararlıdır oğlunuza yol verin
Kanat olsun duanızı bol verin...

Alınca Kalesi uzak da olsa
Yolunda kurulu tuzak da olsa;
Arayıp da o kaleyi bulayım
Ağamın ak haberini alayım...

Ağamsız yaşamak dar olsun bana,
Eğer yaşar isem ar olsun bana.

Ağam sağ mı, ölü müdür bilmeden
Öldü ise ben öcümü almadan;
Anam kadın! Gelmem Oğuz eline
Arzum budur baba! Böyle biline..."

...Uşun Koca'nın akıl sorduğu,
Seğrek'i evlendirmeye karar verdiği,
Fakat Seğrek'in inadının sürdüğü...

Koçak oğlan, bunu böyle deyince
Kafasına direnmeyi koyunca...

Karı-koca düşünceye daldılar

Kazan Beğ'e bir haberci saldılar;
Salur Kazan iyi öğüt söyledi:
"Ayağına at kösteği vur!.." dedi...

Seğrek'in bir yavuklusu var idi,
Belki onu at sürmekten kor idi...

Tez zamanda düğün-dernek ettiler
Oğuz'un şânınca örnek ettiler.
Seğrek, gelin ile girdi odaya
Çekip kılıcını koydu ortaya...

7-

Gelin dedi: "O kılıcı al yiğit!
Gel yanıma, kollarını sal yiğit!.."

Seğrek dedi: "Kılıçlara geleyim,
Sivri okum ile bağrım deleyim.
Seninle yatarsam oğlum olmasın,
Olur ise on yaşını bulmasın!

Bulamazsam öz ağamın izini,
Görmesem yeğ bu gerdeğin yüzünü...

Ta yürekten seven için ne ki yıl,
Devir döner, gelir geçer iki yıl.
Eşim hâtun! Üç yıl yolumu gözle
Eğer gelmez isem ölümü gözle...

Boğazlayıp ala aygır atımı,
Dağıt öldü diye ölü etimi!..

Gözün kimi görüp, kimi tutarsa
Yüreciğin kimin için atarsa;
Ak yaşmaklı, al duvaklı gelin ol
Anlı şanlı, tel duvaklı gelin ol..."

Gelin dedi: "Canım yiğit! Beğ yiğit!
Benim bu sözümü dinle yeğ yiğit!..

Bir dersin bir, iki dersin ik' olsun
Üç dersin üç, dört beş dersin hak olsun;
Altı yol ağzına çadır kurayım
Gelenden geçenden seni sorayım.

Urba, at vereyim güzel habere
Kılıç savurayım kötüye, şere...

Erkek sinek üzerime konmasın
Murad ver ki yüreciğim yanmasın.
Bekle muradını, ondan sonra git
Boynumu büktürme sevdiğim yiğit!.."

Seğrek dedi: "Ey kız! Dönüşüm yoktur!
Yufka yüreklice yanışam yoktur...

Ant içmişim gardaşımın başına
Konuşma karşımda boşu boşuna.
Gardaşsız bu dünya bana dar olur
Beyliğime leke düşer, ar olur..."

8-

Gelin söyler:

"Madem ahtın vardır kalkıp gitmeye
Gücüm yetmez seni burda tutmaya...

Demesinler sonra, ayağı kutsuz
Bebesiz beliksiz, bayağı, kutsuz.
Kaynanama, kaynatama varayım
Gönül koysalar da, haber vereyim...

Anamdan, babamdan ileri tutam
A kadın kaynanam! Koca kaynatam!

Ürktü gider ağılların koçları
Yoktur bile çobanların suçları.
Alaca aygırın sözün indirmez
Yilkıcılar önün alsa döndürmez.

Azdı gider kaytabanın buğrası
Aman vermez Kazan Bey'in tuğrası

Ala gözlü oğlan kardaşın anar
Akça gözlü kızı yadırgı sanar.
A kaynana! A kaynata! Bilin hey!
Aşar gider, çâresini bulun hey!.."

...Seğrek'in, Koruluğa vardığı,
Kafirlerle cenge girdiği,
Çaşıtın Kara Tekür'e haber verdiği...

Seğrek Beğ'i döndürmeye ne çâre!
Kor yangını söndürmeye ne çâre!

Ne anası, ne babası, ne gelin
Duramaz önünde bu azgın selin.
Yeni gelin çekip çekip içini
Bilemedi sevgisinin suçunu...

Seğrek diye ah çektiler olmadı
Ağladılar, yaş döktüler olmadı!

Direnmek faydasız gelince ona
Dediler; "Öyleyse, haydi yoluna!
Ağanın izini çabuk bulasın,
Geleceğin varsa, dönüp gelesin..."

9-

Seğrek öptü atasının elini
Atını gemleyip tuttu yolunu...

Ova, bayır, dere, tepe demeden
Yol boyunca bir kez mola vermeden;
Üç gece, üç gündüz sürdü atını
Bulmak için gardaşının katını...

Seğrek'in aygırı sanki uçardı
Dereşam Ucu'ndan, Koru'ya vardı...

Cins cins atlar kaplamıştı Koru'yu
Altı çoban güdüyordu sürüyü;
Seğrek hemen hamle edip saldırdı
Altı kâfir çobanını öldürdü...

Davul dövüp ürküterek sürüyü
Hayvanlarla doldurmuştu koruyu.

Geceli gündüzlü yol alan yiğit
Gözleri uykuyla pek dolan yiğit;
Aygır atın zincirini bağladı
Ak uykuyu, ayıklığa yeğledi...

Meğer hânım! Çayıt görmüştü onu
Çabuk ulaştırdı Tekür'e bunu...

Kara Tekür hemen bir emir verdi
Koruluğa altmış asker gönderdi.
Kâfirler atlara binip vardılar
Koruluğu her yanından sardılar...

Derler: "Belli olur sesinden polat!"
Derler: "Belli olur sezmesinden at!"

Seğrek'in aygırı yaman duyardı
Kişnedi de sahibini uyardı...
Seğrek baktı, atlı gelir bir alay

Er olana, cenk gününde iş kolay!

"Bismillâh" dedi de hamleye geçti
Kimi kâfir öldü, kimisi kaçtı.

Fakat yenemedi yine uykuyu
Yer değildi sanki güvercin tüyü.
Aygır at, zinciri açtı da gitti
Karşı dağa doğru kaçtı da gitti...

10-

...Eğrek ile Seğrek'in buluştuğu,
Tanışıp biliştiği...

Kara Tekür, olanları duymuştu
Hâlletmeyi kafasına koymuştu...

Gönderdiği yüz asker de yenildi
"Bu oğlanla, baş edilmez" denildi.
Anlıyordu üç yüz, beş yüz yetişmez
Altı yüz er, onun ile tutuşmaz...

Kurtulmanın bir yolunu aradı
Seğrek Beğ'i öldürmekti muradı!

Son çâre Eğrek'e takıldı aklı
Eğrek, bunca zaman zindanda saklı...
Hürmet gösterildi yürekten, candan
Azâd edip çıkardılar zindandan.

Denildi ki: "Tekür himmet eyledi,
Onun için bir kurtuluş var, dedi.

Korulukta bir uğru var yel eser
Gelenin, geçenin yolunu keser;
Yoksulların sevâbını alalım

Yiğit! Onu öldür, seni salalım..."

Hür olmaya karşı bir uğru kişi
Hemen kabûl etti Eğrek bu işi...

Yoldaş diye üç yüz atlı verildi
Yola düşüp o koruluk sarıldı.
Eğrek gitti koruluğun içine
Uyuyan Seğrek'in ta baş ucuna.

Yahşı yiğit, burcu burcu terlemiş
Terlemiş de kekik kekik horlamış

Gidenden gelenden haberi yoktu
Başında olandan haberi yoktu.
Eğrek, ona vuracakken topuzu
Görüverdi sırtındaki kopuzu...

11-

Eğrek söyler:

"Kalkıp da yerinden doğrulan yiğit!
Kazılık aygırla yol bulan yiğit!

Aladağ'dan geceleyin aşansın
Akıntılı görklü sudan taşansın
Ayrı yurda gelen yatar mı olur?
Ala gözü uyku tutar mı olur?

Kopuzunu çekip aldım belinden,
Koptuğun bellidir Oğuz ilinden!

Ak sakallı öz babanı buzlatma,
Ak pürçekli has ananı sızlatma.
Alık olma, ak yüzünü kaldır hay!
Akılcığın, has başına aldir hey!

Aziz Allah vermiş senin canını,
Azgın uyku kötü sarmış tenini...

Dinsiz kâfir yamacında bekleşir
Densiz ölüm baş ucunda bekleşir.
Allah hakkı için kalkıp gelesin,
Her yanını kâfir sardı bilesin..."

Seğrek gözlerini açarak baktı
Uykulu uykulu ayağa kalktı...

Başında bekleyen bir kişi vardı
Burda, bu kâfirin ne işi vardı?
Kılıcını tam vuracak omuza,
Gözü değdi elindeki kopuza

Çekip aldı kopuzunu Eğrek'ten
Merak üzre soru sordu yürekten.

Dedi: "Bre! Kimsin? Nesin? Yoramam
Dede Korkut hürmeti var, vuramam!
Eğer kopuz olmasaydı elinde
Öz kılıcım saplanmıştı belinde..."

Bre kâfir! Kalktım, gardaşım diye!
Yola erken çıktım, gardaşım diye!

Yorultmuşum ala aygır atları
Ağam diye giydim bu pusatları.
Kalenizde tutsak var mı, de bana?
Kara başım gurban olsun hay sana..."

12-

Eğrek söyler:

"Ağzın, dilin için öleyim gardaş!
Güzel haber ile güleyim gardaş!

Bastığın, doğduğun, yerin neresi?
Bilir misin yiğit, nere burası?
Yalnız gitsen gece üzre izin ne?
Yol yanılısan çevrilecek yüzün ne?

Soylu bayrak tutan hânınız kimdir?
Söyle yahşı yiğit! Sanınız kimdir?

Avulun, oymağın, oban kim senin?
Anlat bana yiğit! Baban kim senin?
Alp erden gizlemek olmaz mı çile?
Adını bağışla, tez düşür dile...

Karakoçum, buğram, kervanım mısın?
Kaytabanım güden sarvanım mısın?

Yilkıcım mı, çobanım mı, tazım mı?
Yuvada koyduğum gardaş kuzum mu?
Aman yiğit! Uzun etme, de bana?
Kara başım gurban olsun hey sana..."

Seğrek dedi: "Gece gitsem, tek kalmam
Umudum Allah'tır, izden ayrılmam..."

Büyük Oğuz; yuvam, yurdum, vatanım
Bayındır Han, ulu bayrak tutanım.
Kırış günü, Salur Kazan öndedir
Kocalmış Uşun'un özü bendedir...

Beni sorar isen adım Seğrek'tir
Ağamı sorarsan adı Eğrek'tir...

Kaytabanın güden sarvanın benim,
Karakoç aygırın, kervanın benim.
Beşikte koyduğun gardaşınım hey!
Karındaşınım hey! Sırdaşınım hey!.."

Eğrek dedi: "Yaman güleyim gardaş!
Ağzın, dilin için öleyim gardaş!

Hayli zaman yolunuzu beklerdim
Bir gün elbet beni bulursun, derdim.
Gardaş! Er mi oldun, yiğit mi oldun?
Gardaşın Eğrek'i arayıp buldun..."

13-

...Eğrek'le Seyrek'in cenge durduğu,
Ganimetlerle Oğuz yurduna vardığı,
Murat ile maksuda erdiği...

İki kardeş kucaklaştı, öpüştü
Bağlıları sarmaş dolaş yapıştı.

Karşıda şaşkındı kafır çerisi,
Olanları anlamadı birisi.
Sandılar ki bu ikisi yarışır
Kavga üzre yenmek için güreşir...

Daha sonra gördüler ki iş değil
Ki bunların sarılması boş değil.

Eğrek ile Seğrek atlanıp vardı
Azgın kafır üzre katlanıp vardı.
Salavat getirip kılıç çektiler
Hamle edip kafır kanı döktüler...

Düşman dayanmadı bu iki beye
Kaçanları hapsedtiler kaleye.

Ardından doğruca basıp koruyu,
Davul ile korkuttular sürüyü;
Düşüp bunca ganimetin ardına,

Yol aldılar Büyük Oğuz Yurdu'na...

Dere tepe, gündüz gece uçtular
Dereşam Suyu'nu tepip geçtiler.

Karındaşlar yurtlarına geldiler
Kocamış Uşun'a haber saldılar.
Ata binen ulak vardı obaya
Haber verdi yaşlı ana babaya...

14-

...Dede Korkut'un buyurduğu,
Bu destanı Oğuz iline duyurduğu...

Görülmemiş öyle an ki Oğuz'da
Günüydü bayramın sanki Oğuz'da!

Anlı şanlı ulu şölen verdiler
Akça gerdeklere varıp girdiler.

Birbirine sağdıç oldu gardaşlar
Murad ile maksud aldı gardaşlar...

Bir destana Dede Korkut gelmesin
Ne tad olur, adı destan olmasın!..

Yol verildi meydan içre yürüdü
Oğuz gönülleri bir kut bürüdü...

Kolca kopuz yürek yürek tınladı
Boy boyladı, soy soyladı, ünledi:

"Hânım Hey! Bu dünya, gelimli dünya
Nefsi olan için ölümlü dünya...

Fâni beden ayrılırken öz candan,

Kâdir Allah ayırmasın imandan.
Günah ile suçumuzu aklasın,
Şânı üzre cennetine saklasın...

Yapışalım Muhammed'in koluna
Kabul etsin ümmetine, yoluna!

Rahmetini yağışlasın Yaradan
Cümlemizi bağışlasın Yaradan.
Âmin diyen didâr bulsun, hânım hey!
Allah, ondan râzı olsun, hânım hey!.."

15-
